

Färdplan för ett hållbart län

- åtgärder för minskad klimatpåverkan

Uppföljning av
hållbarhetslöften

Författare: Miljöstrategienheten
Fotograf omslagets framsida: Pixabay

Du hittar rapporten som pdf-fil
länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/uppsala

Innehåll

Åtgärder för minskad klimatpåverkan - Lägesbild mars 2021	4
Uppföljning	5
Transporter och arbetsmaskiner	5
Fossilfri arbetspendling och möteskultur	5
Fossilfria tjänstefordon	6
Tankmöjlighet för fossilfria drivmedel	6
Fossilfria fordonspooler	7
Energi och effektanvändning	7
Avvikelser	7
Förnybar energi	8
Innovation och samarbete	8
Avvikelser	8
Indirekt klimatpåverkan från konsumtion	8
Klimatsmarta måltider i kommunerna	9
Klimatsmarta val	9
Utbildningsinsatser för beslutsfattare	9
Fossilfria investeringar och kapitalplaceringar	9
Fasa ut fossil plast	10
Halvera klimatpåverkan från internationella flygresor	10
Vägen framåt	11

Åtgärder för minskad klimatpåverkan - Lägesbild mars 2021

Ett fyrtiotal aktörer i länet har åtagit sig att arbeta med åtgärder ur det regionala programmet Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för minskad klimatpåverkan. I denna lägesbild beskrivs arbetet hittills.

Färdplan för ett hållbart län – åtgärder för minskad klimatpåverkan utgår från länets klimat- och energistrategi Tillsammans för ett fossilfritt Uppsala län. Programmets åtgärder bidrar till att nå de nationella miljömålen, Parisavtalets mål samt den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Ambitionen är att åtgärdsprogrammet ska vara ett användbart verktyg i klimatarbetet för aktörer på både regional och lokal nivå. Programmet innehåller 21 prioriterade åtgärder inom fyra områden; transport, energi och effekt, förnybar energi och indirekta utsläpp, som ger förutsättningar för bred delaktighet och uppslutning till programmet av aktörer i hela länet. Åtgärderna löper under hela programmets genomförandeperiod 2019 - 2022. Åtgärdsprogrammet ger exempel på konkreta åtgärder och ska inspirera till innovation och utveckling.

Hållbarhetslöften

Länsstyrelsen bjuder in aktörer i länet till att teckna hållbarhetslöften och därmed åta sig att genomföra ett antal åtgärder ur ett eller flera av de regionala åtgärdsprogrammen. Inom det regionala åtgärdsprogrammet för minskad klimatpåverkan har hittills 39 aktörer i Uppsala län tecknat hållbarhetslöften.

Hållbarhetslöftena leder till ökad samverkan inom klimatarbetet och länet kan nå en större förändring när olika regionala aktörer arbetar tillsammans mot samma mål.

Se vilka åtgärder varje aktör har åtagit sig att genomföra i

[Hållbarhetslöfte klimat - aktörer per löften.pdf \(länsstyrelsen.se\)](#)

Aktörer

Uppsala kommun
Enköpings kommun
Knivsta kommun
Heby kommun
Tierps kommun
Håbo kommun
Älvkarleby kommun
Östhammars kommun
Region Uppsala
UL
Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU
Uppsala Universitet
LRF Mälardalen
Skogsstyrelsen
Energikontoret Mälardalen
Naturskyddsföreningen
Uppsala vatten
STUNS
Biogas Öst/BioDriv öst
Länsstyrelsen Uppsala län
SVA
Länsförsäkringar Uppsala
Bring
Skanska
Cytiva
KGKnutsson/Autoexperten
Håbohus
Upplandsbygd lokalt ledd utveckling
Apotea Heby
Sandvik Coromant i Gimo
2-Con Sverige AB
5Vtill5P
Almi Företagspartner Uppsala AB
Forsmarks Kraftgrupp AB
InfraGeoTech mät & projektering i Mälardalen AB
Sala-Heby Energi
Svensk Kärnbränslehantering AB
Team Sportia Uppsala/Gävle
Tierps Energi och Miljö AB, TEMAB

att sprida information om dem internt. Tierps kommun har i syfte att minska arbetspendlingen inrättat ett distanskontor i Gävle, sedan tidigare finns ett distanskontor i Uppsala.

Region Uppsala har ett löneväxlingssystem för årsbiljett för kollektivtrafik samt erbjuder sina medarbetare prova-på-kort vid kollektivtrafiken och möjlighet att delta i Vintercyklisten. I slutet av 2019 hade 987 medarbetare på Region Uppsala antagit erbjudandet om årskort via nettolöneväxling och 567 medarbetare provade att åka kollektivtrafik gratis under en månad i projektet ”Testresenär”.

Uppsala universitet och Sveriges Lantbruksuniversitet arbetar för att stimulera cykling hos sina medarbetare. Uppsala universitet har byggt ett cykelhus vid Ekonomikum och deltog 2019 i Vintercyklisten med gott resultat. SLU genomförde under 2019 en cykelvecka där man bland annat kunde få sin privata cykel servad. En volontärsdriven cykelverkstad vid campus Ultuna togs i drift under 2019.

Apotea i Morgongåva i Tierps kommun har inlett en dialog med kommunen för att få till en bättre gång/cykelväg för att underlätta för medarbetarna att ta sig fossilfritt till jobbet.

Fossilfria tjänstefordon

Gällande fossilfria tjänstefordon kan exempelvis Östhammars kommuns arbete med elfordon nämnas. Elektroniska körjournaler har installerats i bilarna för att optimera placeringen av elfordon. Även Uppsala kommun följer upp sina fordonens körmönster och ska i samband med utbyte se över behovet av nya fordon och erbjuda andra lösningar som till exempel bilpooler. Heby kommun ställer sedan våren 2020 krav på att nya bilar ska vara möjliga att tanka med HVO100.

En utmaning gällande fossilfria transporter är tankningsmöjligheter och infrastruktur. Region Uppsala beskriver att det behövs fler tankställen för biogas för att en större andel av deras fordon ska kunna köras fossilfritt. I dagsläget räcker inte tankningsmöjligheterna för biogas till för vissa verksamheter som kör långa sträckor. Skogsstyrelsen rapporterar att de har svårigheter med nyttjandet av laddstolpar kopplat till betalningslösningen. Arbeta pågår för att komma vidare.

Tankmöjlighet för fossilfria drivmedel

Flera aktörer arbetar dock med att främja tankmöjlighet av fossilfria drivmedel. Uppsala kommun samarbetar med Uppsala Vatten och Uppsala Parkering AB för att etablera fler tankställen för biogas samt laddmöjligheter för elbilar. En ny tankstation för biogas beräknas vara färdigställd andra kvartalet 2021. Även Tierps kommun satsar på utbyggnad av tankmöjligheter för biogas och upphandlar ett publikt biogastankställe. Kommunen planerar också för fler laddstationer och en laddplan är under framtagande.

I Håbo kommun har alla hyresgäster som efterfrågat en laddplats för elbil fått en plats. SLU har installerat ett 20-tal laddstolpar på campus Ultuna och flera på campus Alnarp och Umeå. Fler laddstolpar är planerade på andra orter.

**Beräkningsexempel från [Klimatklivet - beräkna utslappsminskning för publika laddningsstationer](https://www.klimatklivet.se/berakna-utslappsminskning-for-publika-laddningsstationer) (naturvardsverket.se)*

**Klimatvinst:
Varje laddpunkt
sparar 1,8 ton
koldioxid/år***

Mycket av arbetet för att främja tankmöjligheter av fossilfria drivmedel sker i samarbeten. Apotea stöttar Sala Heby Energis biogasmack genom att informera sina fraktbolag om att macken finns och att Apotea uppmuntrar till fossilfria drivmedel.

Energikontoret Mälardalen genomförde i samarbete med länets Energi- och klimatrådgivning projektet LaddinfraÖST. Flertalet seminarier och stödsatser till fastighetsägare samt seminarier och mässor för demonstration och informationspridning av teknik och metoder med syftet att öka antalet laddpunkter i Mälardalen och i Uppsala län anordnades.

[BiodrivÖst](#) erbjuder stöttning till de aktörer som vill genomföra åtgärder för att främja tankmöjlighet av förnybara drivmedel.

Fossilfria fordonspooler

Åtgärd 5. 'Främja bildandet av fossilfria fordonspooler' är det endast Knivsta kommun som har åtagit sig att arbeta med i sitt hållbarhetslöfte. Kommunen har sedan flera år en elbilspool där bilarna på vardagarna används i den kommunala verksamheten och under kvällar och helger kan de hyras av privatpersoner.

Energi och effektanvändning

Inom området energi och effektanvändning finns det både företag, kommuner och organisationer som har åtagit sig åtgärder. Östhammar, Älvkarleby, Uppsala, Håbo och Enköping kommuner arbetar med energi- och effektkartläggning samt mål och åtgärder för energiminskning i sina verksamheter. Det gör även Region Uppsala, SLU, Cytiva, Sandvik, KGK/ Autoexperten och Bring.

Skanska kan erbjuda energiuppföljning för att underlätta driftoptimering av fastigheter. Företaget

arbetar aktivt med att föreslå energi- och effektminskande åtgärder för sina kunder.

Avvikelser

Tre aktörer rapporterar stora avvikelser mot planen inom området, det rör sig om förskjutningar i tidsplan för investeringar och åtgärder samt en åtgärd om laststyrning av solel för att maximera användningen av egenproducerad el och minska effekttoppar som inte gick att implementera.

#uppsalaeffekten – arbete med eleffekt i Uppsala län

Flera aktörer är aktiva i nätverket #uppsalaeffekten. Minskade effekttoppar för el är den viktigaste energifrågan just nu och avgörande för länets utveckling. Elnätets kapacitet slår i taket vid vissa tidpunkter. Därför måste vi samsas om effekten och förstärka stamnätet.

För att kraftsamla kring effektfrågan har samarbetet #uppsalaeffekten bildats – för ett effektsmart samarbetslän. Länsstyrelsen Uppsala län, Region Uppsala och det hårdast drabbade området Uppsala kommun, stämmer regelbundet av läget och initierar riktade kommunikationer, seminarier, utbildningar med mera. Läs mer på respektive webbsida.

*Beräkningsexempel från [Svensk Solenergi](#).

**Klimatvinst:
Linssås istället
för köttfärssås:
2,2 kg koldioxid/
portion***

Förnybar energi

Flera aktörer i länet arbetar för att öka produktion och användningen av återvunnen eller förnybar energi och av fossilfria drivmedel. Solceller etableras på flera håll i länet. I Östhammars kommun har en anläggning på 10,5 kW installerats. Nästa projekt i kommunen är installation av 133 kW på ett äldreboende som planeras vara klart till sommaren 2021. I Älvkarleby kommun ska alla nybyggda kommunala byggnader ha solceller. Solenergi står för 0,5 % av det kommunala bolaget Uppsala Vattens elanvändning och ytterligare 1300 kvm solceller planeras att installeras på Kungsängsverket. Häbo kommun planerar för tio installationer av solceller till 2022. I Enköpings kommun undersöks möjligheten till solceller i samband med nyproduktion, ombyggnation eller planerat underhåll. Enköpings kommun arbetar även med att fasa ut oljepannor, två anläggningar kvarstår, och att tillvarata spillvärme från ishallen. Även Cytiva tar tillvara på spillvärme från avspänningsånga och använder i det interna värmesystemet.

Innovation och samarbete

Åtgärdsprogrammet ska även bidra till att gynna samarbeten mellan aktörer för att förstärka åtgärder och öka omställningstakten. Att dela kunskap, samla en kritisk massa och öka farten på åtgärder kan bidra till större ändringar på systemnivå.

STUNS har skapat ett innovationsteam inom hållbar stadsutveckling som bidrar till ett ökat användande av återvunnen/förnybar energi och fossilfria drivmedel. STUNS Energi samarbetar även med Region Uppsala för att ta fram en databas med statistik och lärdomar från byggandet av Region Uppsalas solcellspark. Energikontoret Mälardalen driver tillsammans med STUNS Energi den årliga Svenska Solelmässan. Mässan är en internationell mötesplats för solenergi och ny energiteknik.

Apotea samverkar med Sala Heby Energi AB som tar hand om företagets returträ. LRF Mälardalen har under 2020 genomfört två webinarium, ett om sol och ett om biogas samt en solsturné tillsammans med Energikontoret Mälardalen och Framtidens Sol.

Avvikelser

Några mindre och en större avvikelse har rapporterats inom området. På grund av coronapandemin genomfördes Solelmässan digitalt och nådde inte målet om att växa med 10%. Pandemin medförde även att Skogsstyrelsen fick ställa in sina planerade träffar om skogens bidrag till produktionen av förnybar energi. Det har även skett förseningar i några aktörers tidsplaner gällande installation av solceller och konverteringar från olja.

Indirekt klimatpåverkan från konsumtion

Åtgärd 14. 'Minska klimatpåverkan från måltider', åtgärd 15. 'Inspirera till klimatsmarta val' och åtgärd 17. 'Utbildnings- och informationsinsatser för beslutsfattare' är de åtgärder som flest aktörer har åtagit sig att arbeta med inom indirekt klimatpåverkan från konsumtion.

* Uppskattning i [Matkalkylatorn](#). Linssås: 20g linser (okokta), 280g grönsaker. Köttfärssås: 75g köttfärs, 280g grönsaker.

Klimatsmarta måltider i kommunerna

Många kommuner mäter och sätter mål för att minska matsvinnet från kommunens verksamheter samt ökar andelen vegetariska måltider. Tierps kommun arbetar även för att få in mer lokalt producerade råvaror i skolköken genom projektet "Mer närodlat i Tierps kommun". Kommunerna ställer krav i sina upphandlingar på gott djurskydd, ekologiska och svenskproducerade produkter. Uppsala kommun har deltagit i forskningsprojektet OptiMAT som handlar om att optimera skolmåltiden, minska miljöpåverkan men behålla acceptans, näringsinnehåll och kostnad.

Klimatsmarta val

Östhammars kommun har under Earth hour genomfört en tävling i kommunens skolklasser om att göra aktiviteter som har bäring på energi, klimat och miljö. Även SLU har skolelever som målgrupp för sitt dataspel om mat och miljö, KliMat-spelet 2030, som de utvecklar tillsammans med Högskolan i Skövde. Enköpings kommun har fokuserat på dricksvatten och genomfört en kampanj för att öka medvetenhet om vatten som ändlig resurs samt påverka beteende för att uppnå ett hållbart vattenanvändande.

Region Uppsala och Länsförsäkringar vill inspirera sina medarbetare till klimatsmarta val. På Region Uppsala finns möjlighet att boka internationella tågresor via den upphandlade resebyrån. Länsförsäkringar utvecklar och använder sin Hälsoresa och appen 'Peppen' för att sprida information och inspirera medarbetare till mer hållbar livsstil.

Energikontoret Mälardalen ansvarar för samordning och utveckling av den kommunala energi- och klimatrådgivningen. Det görs genom att föra dialog mellan nationella myndigheter och energi- och klimatrådgivarna, samordna nätverk för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och utbildning, samordna kampanjer, utåtriktade aktiviteter och utveckla arbete tillsammans med de kommunala energi- och klimatrådgivarna. Uppdraget för den kommunala energi- och klimatrådgivningen är bland annat att inspirera och motivera till klimatsmarta val.

Energi- och klimatrådgivarna var delaktiga i projektet Klimatlätt som drevs av Uppsala kommun. Kampanjen Klimatlätt Uppsala genomfördes från hösten 2018 till våren 2020, med syfte att engagera och inspirera medborgare i Uppsala län att leva mer hållbart och minska det egna klimatavtrycket från konsumtionen. Kampanjen var ett samarbete mellan en rad olika samhällsaktörer som tillsammans ville skapa ett hållbart Uppsala genom samverkan och ökat

medborgarengagemang i klimatfrågan.

Många planerade aktiviteter som syftade till att inspirera till mer klimatsmarta val fick skjutas fram eller ställas in på grund av coronapandemin, däribland Håbohus tematräffar tillsammans med Hyresgästföreningen, Enköpings kommuns aktiviteter inom samarbetet Fyra Mälarstäder, Länsstyrelsen Knivstakonferens, Sandvik Coromants Hållbarhetsvecka och LRFs Bonden i skolan.

Cirkulär ekonomi

För en fossilfri och förnybar framtid i Uppsala län måste vi hushålla med resurser och genom smarta och cirkulära lösningar skapa nya affärsmöjligheter och gröna arbetstillfällen.

Ett gott exempel på detta synsätt är KGK/Autoexperten som arbetar på lösningar för att kunna konvertera bensin- och dieslbilar till att kunna drivas på förnybara drivmedel. En statlig konverteringspremie införs 2022. KGK/Autoexperten har även minskat sin användning av engångsemballage och använder returlådor i större utsträckning i leveranser till sina kunder.

Utbildnings- och informationsinsatser för beslutsfattare

Östhammars kommun, Tierps kommun och Knivsta kommun har utbildat sina politiker och tjänstemän i Agenda 2030 och hållbarhetsfrågor. Agenda 2030 var även temat för STUNS konferens Uppsala LIFE 2020.

Enköpings kommun, LRF Mälardalen, Energikontoret Mälardalen, Biogas Öst, Naturskyddsföreningen Uppsala län, SLU, STUNS och Länsstyrelsen samarbetar för att ta fram ett utbildningspaket för beslutsfattare i länet. Utbildningspaketet omfattar områdena transport, energi och indirekt klimatpåverkan och riktar sig till politiker och chefer.

Fossilfria investeringar och kapitalplaceringar

Färre aktörer har åtagit sig att arbeta med åtgärd 19. 'Fossilfria investeringar och kapitalplaceringar', åtgärd 20. 'Fasa ut fossilfri plast' och åtgärd 21. 'Halvera klimatpåverkan från internationella flygresor' men det finns några goda exempel på åtgärder.

Uppsala kommun ska senast 2021 genomföra en utbildning om hållbara finanser för finansavdelningen. SLU har kartlagt placeringar och investeringar samt bytt ut koldioxidintensiva fonder till mindre intensiva alternativ. Länsförsäkringar arbetar för att anpassa bolagets noterade aktiefondportfölj så att den är följsam med Parisavtalet. Första steget är att säkerställa att inga innehav har mer än 5 % av intäkterna från kol och olja. Kapitalportföljen screenas fyra gånger per år. Länsförsäkringar har även skärpt och förtydligat processen kring de fonder som inte lever upp till kraven. STUNS har satt upp en hållbarhetspolicy för förvaltning av sin fond.

Fasa ut fossil plast

Uppsala kommun deltar i Uppsala Klimatprotokolls fokusgrupp Jakten på plasten samt i fokusgruppen Byggmaterialvals undergrupp Byggplast. Kommunen driver även ett regionalt projekt tillsammans med Norrköping, Linköping och Eskilstuna i syfte att minska miljö- och klimatpåverkan från plast. Resultatet från projektet är vida spritt till flertalet aktörer, kommuner och myndigheter i Sverige. Biogas Öst, Region Uppsala och SLU är också delaktiga i Jakten på plasten. Under året har ingen produkt fasats ut i hela organisationen i Region Uppsala, men många förvaltningar har minskat användningen av vissa utpekade produkter av fossil plast. Veterinär- och husdjursmedicinskt centrum på SLU har som mål

att ta bort eller byta ut minst sex produkter tillverkade av fossil plast senast 2020.

SVA har kartlagt verksamhetens plastkonsumtion och påbörjat en kartläggning av alternativa material för att kunna ställa krav i upphandling. Apotea har införskaffat nya packmaskiner vilket medför att användandet av luftkuddar i plast kan minska. Apotea arbetar även för att fasa ut plasttråg från leverantörerna och att välja bort fossil plast i framtagna produkter.

Halvera klimatpåverkan från internationella flygresor

Uppsala kommun, Region Uppsala och SLU följer kontinuerligt upp sina organisationers flygresor och klimatpåverkan. SLU genomförde 2019 ett inspirationsseminarium tillsammans med den upphandlade resebyrån om internationella tågresor i syfte att få fler medarbetare att välja det alternativet.

Reserestriktioner till följd av coronapandemin påverkar aktörernas flygresor och försvårar jämförelse med tidigare år.

*Beräkning med hjälp av [ICAO Carbon Emissions Calculator](#) och [Utsläppsberäknare för tåg \(ecotree.green\)](#)

Klimatvinst
Tåg istället för flyg
Uppsala – Berlin:
91 kg koldioxid*

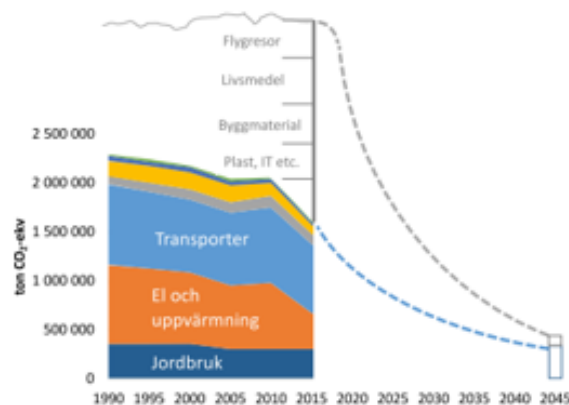
Vägen framåt

I uppföljningen av åtgärdsprogrammet för minskad klimatpåverkan mäts inte effekten på utsläpp av växthusgaser men utifrån nationella utsläppsdata kan konstateras att det pågående arbetet inte räcker för att nå de nationella klimat- och energimålen samt Parisavtalets mål. Ambitionsnivån hos aktörer i länet måste höjas och takten i genomförandet av åtgärder ökas för att dessa mål ska nås. Fler och fler aktörer tecknar hållbarhetslöften vilket är positivt. Åtgärdsprogrammet ger ett ökat fokus och en ökad samverkan i klimatarbetet i länet vilket på sikt förväntas leda till ett bättre miljötillstånd och ökad måluppfyllelse av de nationella klimat- och energimålen.

Gällande uppföljning av läget i länet finns utvecklingspotential i att få återkoppling på utvecklingen snabbare än idag. Den länsvisa statistiken för växthusgasutsläpp i den [nationella emissionsdatabasen](#) släpar två år och det finns ett behov av ett fåtal väl valda indikatorer som ger en bild av utvecklingen i länet, till exempel fossil drivmedelsförsörjning eller bilflottans sammansättning.

De totala utsläppen av växthusgaser orsakade av verksamheter inom landets gränser samt svenskt levnadssätt (hushållens konsumtion och offentlig konsumtion, inklusive transporter och el-/uppvärmning) ligger på cirka 10 ton koldioxidequivaler per person och år enligt Naturvårdsverket 2018. För att kunna uppnå generationsmålet, miljökvalitetsmålet begränsad klimatpåverkan samt Parisavtalets mål behöver de

klimatpåverkande utsläppen från länets invånare komma ner betydligt till under 1 ton per person och år till 2050. Denna utsläppsminskning åskådliggörs via de streckade linjerna i figuren. Linjerna är inte raka då utsläppen behöver minska kraftigt så snart som möjligt för att minska de totala utsläppen.

Figur 1. Fördelning av länets direkta och indirekta utsläpp av klimatpåverkande gaser.

Alla kan och bör aktivt delta i länets arbete för klimatomställning. Med många aktörer som utifrån sina olika förutsättningar genomför prioriterade åtgärder för att minska länets klimatpåverkan, kan vi gemensamt nå framgång i att närma oss klimatmålen och ställa om till ett hållbart län.

Ingen kan göra allt – men tillsammans kan vi göra skillnad!

BESÖK **BÄVERNS GRÄND 17**
RING **010 - 223 30 00**
LÄS **LANSSTYRELSEN.SE/UPPSALA**
MEJLA **UPPSALA@LANSSTYRELSEN.SE**

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN